

Inhoud

Een Poolse prelude	9
Dat hóór je toch!	15
Geen flauw benul	23
Genieën van de rechterhand	29
Een doorvoerhaven	35
Zo melancholiek als een zonsondergang	45
Wie van de drie?	53
O, mijn lieftallige, spaar me	61
De virtuoze nomade	69
Een eiland van wanbetalers	83
De passie voor een betovergrootvader	95
Eén verkeerde modulatie	103
De Palmen	113
Your tempi!	125
Elk kind neemt zijn eigen brood mee	133
Feest- en treurwalsen	143
Shon May en shon Max	151
Het zwoele bewegen	159
Max en de haai	173
De rebellen	179
De nieuwe vrouw	187
Spertijd	195
Mijn zuster de negerin	205
Spion	213
Vijftienhonderd valse piano's	221
Overal muziek	229

Chick Corea	235
Dirty Jim/Mighty Bomber	241
Mazurka erotika	249
De tumba-koningin	257
Het einde van een tijdperk	269
Bal Colonial	275
De pelgrimstocht	281
De passaat in mijn oren	287
De bastaardzoon	293
<i>Verantwoording</i>	297
<i>Discografie</i>	301

Een Poolse prelude

Chopin, kort voor zijn dood in 1849. Lichtdruk van Louis-Auguste Bisson © F. Chopin Genootschap, Warschau

Het bericht haalde de *Süddeutsche Zeitung*, zij het op een bescheiden plaats, als varia boven de serieuze beschouwingen. Het was van een kader voorzien om de lezers op de bizarre teneur te attenderen.

Op de zeventiende oktober 1999 woonde de correspondent van het persbureau Reuters in de Heilige Kruiskerk van Warschau de mis bij die werd opgedragen om de honderdvijftigste sterfdag van Fryderyk Franciszek Chopin te herdenken. Het was een bitterkoude dag en de genodigden, die de eerste rijen vulden, rouwden alderminst om de korte duur van de dienst: de vloer van de kerk voelde aan als ijs.

Chopin ligt weliswaar in Parijs begraven, op het kerkhof Père-Lachaise, maar overeenkomstig zijn laatste wilsbeschikking is zijn hart uit zijn borst gelicht om het naar Polen terug te brengen. De componist wilde, over zijn graf heen, nog één keer duidelijk maken dat hij diep in zijn binnenste altijd Pool was gebleven, ofschoon hij op negentienjarige leeftijd naar Wenen en Parijs was vertrokken en hij uit protest tegen de Russische bezetting geen stap meer in zijn geboorteland had gezet. Om de verbanning compleet te maken vond zijn lichaam een laatste rustplaats onder de Franse grond, en onder het handje Poolse aarde dat vrienden hem hadden meegegeven, op de dag dat hij afscheid van Warschau had genomen. Het stoffelijk overschot van Chopin zou Père-Lachaise nooit meer verlaten, op die ene holle spier na, van alle organen de meest symbolische.

Achter het oprechte patriottisme dat uit zijn laatste wilsbe-

schikking sprak, ging een andere reden schuil, die griezeliger was, tot op het morbide af. Chopin leed aan de vrees levend begraven te worden, een fobie die hij van zijn vader had overgenomen. Op zijn negenendertigste jaar had hij, zwaar ziek en verlamd door de pijn, de dood naderbij voelen komen. Enkele weken voor zijn heengaan had hij dokter Cruveilhier verzocht om, zodra hij de laatste adem had uitgeblazen, een autopsie te verrichten en het hart uit zijn borst te snijden. Om iedere twijfel over schijndood weg te nemen, had hij ook nog eens bij testament laten vastleggen dat de deksel alleen op de kist mocht wanneer zijn lichaam gebalsemd was. Dat laatste nam zoveel tijd in beslag dat de componist pas dertien dagen na zijn dood begraven kon worden.

Zijn zorgvuldig geconserveerde hart, dat er, volgens dokter Cruveilhier, slechter aan toe was dan zijn door de tuberculose aangetaste longen, werd inderdaad naar Warschau overgebracht en in de Heilige Kruiskerk geplaatst, omhuld door een urn die een eeuw later de vrijwel complete verwoesting van de kerk zou doorstaan. In het laatste jaar van de Tweede Wereldoorlog vaagden bommen het koor weg, de sacristie, het middenschip en een groot deel van de toren, maar niet het hart van Chopin.

Na de wederopbouw van de kerk kreeg de urn een voorname plek, in een nis vlak bij het altaar. Daar droeg de bisschop van Warschau de zeventiende oktober 1999 de mis op. Behalve Pool was Chopin ook altijd een fervent katholiek gebleven, waardoor hij op de juiste wijze werd herdacht: met gebeden, wierook, liturgische zangen en orgelklanken.

Een week na de dienst begon, vijftig kilometer ten westen van Warschau, op Żelazowa Wola, het landgoed waar Fryderyk Franciszek was geboren, een plechtigheid die evenveel recht deed aan de componist. Op toerbeurt voerden zes pianisten alle solowerken van Chopin uit, in het huis waar zijn Franse vader de kinderen van graaf Skarbek had onderricht, en in de salon waar Fryderyk over de vloer was gekropen, misschien wel in de richting van het klavier. Kaarslicht bracht de sfeer van die dagen terug, en de toehoorders keken dikwijls naar buiten, naar de dikke sneeuwvlokken die

op de paden en velden van het landgoed neerdaalden en de zichtbare sporen van de moderne tijd bedekten, en naar de boerenwoning, schuin achter het landhuis, waar de wieg van Chopin had gestaan. Ook van dat herdenkingsconcert deed de correspondent van Reuters verslag.

‘Ondanks de bijtende kou woonden zo’n zeshonderd bewonderaars van de componist de mis in de Heilige Kruiskerk bij,’ schreef hij. ‘Na de sobere plechtigheid aanvaardden tweehonderd van hen de pelgrimstocht naar Żelazowa Wola, om zich drie dagen lang te laten vergezellen door de geest van Chopin en in stille vervoering naar de polonaises, nocturnes, walsen, mazurka’s, scherzo’s en ballades te luisteren die zes pianisten in estafette ten gehore brachten. Onder de aanwezigen bevonden zich vanzelfsprekend veel Polen, enkele Duitsers en Fransen, en de drie onvermijdelijke Amerikanen die nooit een herdenking overslaan, van wie dan ook. Voorts knielden in de Heilige Kruiskerk, voor de urn met het hart, elf Antillianen neer, en de meesten van hen liepen in Żelazowa Wola, waar ze geen enkel concert wilden missen, een zware verkoudheid op. Niemand van het organisatiecomité kon de aanwezigheid van deze ruime Caribische delegatie verklaren.’

Ik las het bericht in München, waar het even hard sneeuwde als verderop in Polen, en voelde een begin van heimwee opkomen. Ik moest nog enkele lezingen geven; toen pakte ik mijn koffers, keerde naar de Antillen terug en maakte de eerste aantekeningen voor dit boek.

Dat hóór je toch!

Het voormalige Theater Naar, Curaçao © Willemstad Monumentenstad